

**Perspectives de Recerca i Intervenció
Socioantropològica**

Codi: 43141
Crèdits: 15

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313769 Antropologia: Recerca Avançada i Intervenció Social	OB	0	1

Professor/a de contacte

Nom: Silvia Carrasco Pons

Correu electrònic: Silvia.Carrasco@uab.cat

Equip docent

Silvia Carrasco Pons

Maria Teresa Tapada Berteli

Maria Valdés Gázquez

José Luis Molina González

Pepi Soto Marata

Jorge Grau Rebollo

Verena Stolcke

Josep Lluís Mateo Dieste

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Prerequisits

No hi ha prerequisits.

Objectius

Aquest mòdul forma part dels mòduls comuns que han de cursar tot(e)s els/les estudiants del màster, independentment de l'especialitat que estiguin cursant. S'imparteix el primer semestre i la major part dels blocs que el componen s'imparteixen al principi del màster.

Objectius **generals**:

- Orientar la recerca cap a la comprensió dels processos emergents d'adaptació de comunitats culturalment diverses.
- Conèixer els problemes epistemològics i metodològics que comporta la comparació transcultural.
- Conèixer el valor de les investigacions etnogràfiques per al disseny d'intervencions que ajudin a millorar aspectes de la vida social.

Objectius de **Projectes I**:

Formar els estudiants en la lògica i el sentit de la recerca acadèmica i, específicament, introduir-los en totes les fases del processos d'investigació en antropologia social i cultural a partir de les seves propostes d'investigació i d'exemples de projectes finalitzats i en curs. El seminari combina el treball i el retorn immediat

a l'aula en grup i la tutorització individual a la meitat i al final del seu desenvolupament, amb l'objectiu d'aconseguir que cada estudiant completi l'elaboració de la seva proposta d'investigació.

Competències

- Conèixer els desenvolupaments epistemològics i metodològics relatius a la recerca en antropologia i a la intervenció social en contextos de diversitat cultural.
- Conèixer i aplicar els dissenys teòrics i metodològics, les estratègies i les tècniques de recollida i anàlisi de dades específiques per a fer recerques flexibles i emergents en antropologia.
- Conèixer i aplicar els diversos procediments desenvolupats en antropologia per a fer comparacions transculturals.
- Dissenyar programes d'intervenció social i de cooperació i desenvolupament avaluant-ne l'adequació cultural.
- Fer recerca etnogràfica i teòrica sobre qüestions antropològiques vinculades amb les identitats i les transnacionalitats.
- Identificar en el treball de camp etnogràfic les diferents perspectives que es corresponen amb desigualtats i identitats ètniques, de classe, de gènere i edat.
- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions, així com els coneixements i les raons últimes que les fonamenten, a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats
- Relacionar de manera sistemàtica conceptes, teories i orientacions teòriques de la disciplina per a analitzar contextos etnogràfics específics.
- Treballar en equip i generar sinergies en entorns de treball amb diverses persones que treballen de manera coordinada i col·laborativa.
- Utilitzar amb eficàcia les tecnologies de la informació i de la comunicació en la recollida, l'elaboració i la transmissió de coneixement.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar els coneixements adquirits i resoldre problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos d'intervenció particulars, en el treball antropològic documental.
2. Comunicar conclusions en un context de presentació d'un treball d'investigació antropològic.
3. Discriminar l'ús diferencial d'arxius etnogràfics transculturals i inventaris de dades etnogràfiques codificades.
4. Establir relacions i xarxes entre persones en un context d'investigació sobre diversitat.
5. Fer servir les tècniques de les xarxes socials en la recollida i l'anàlisi de dades.
6. Identificar elements rellevants en documents institucionals i textos científics que permetin formular judicis i reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques en antropologia.
7. Identificar els arxius etnogràfics transculturals i la seva utilitat històrica i actual per a la investigació en antropologia.
8. Identificar els mètodes d'investigació que s'utilitzen en investigacions etnogràfiques concretes.
9. Identificar en el treball d'etnogràfic les diferents perspectives que es corresponen amb desigualtats i identitats ètniques, de classe, de gènere i edat.
10. Identificar en les monografies etnogràfiques diferències que es corresponen amb contextos del saber nacionals i ètnics amb diferents perspectives de gènere.
11. Identificar l'adequació dels programes d'intervenció social i/o els de cooperació i desenvolupament en un context sociocultural determinat.
12. Identificar la dialèctica entre particularisme i comparació que filtra tota la història de l'antropologia als documents teòrics i etnogràfics.

13. Realitzar treballs en equip que involucrin diferents persones que treballen de forma coordinada i col·laborativa en l'anàlisi d'estudis antropològics i en la recollida i anàlisi de dades etnogràfiques.
14. Reconèixer i fer servir les tecnologies de la informació i de la comunicació d'acord amb el context etnogràfic de recerca o d'intervenció triat.
15. Relacionar de manera sistemàtica conceptes, teories i orientacions teòriques de la disciplina més adequats al context etnogràfic específic d'investigació.

Continguts

El mòdul es divideix en 6 blocs:

Antropologia aplicada i de les polítiques públiques

[Prof. responsable: Dra. Teresa Tapada] (6 sessions, 12 hores)

Sessió 1. Introducció general. Conceptes bàsics: antropologia aplicada, antropologia per a la intervenció de les polítiques socials, l'antropologia d'orientació pública i la public anthropology

Sessió 2. Breu història de l'antropologia aplicada: a Gran Bretanya, als EEUU i l'Amèrica Llatina

Sessió 3. Aproximacions, mètodes i ideologies emergents i les seves crítiques. Investigació acció participativa, acció comunitària, desenvolupament comunitària e incidència política (advocacy)

Sessió 4. Diferents camps d'intervenció: àmbit de polítiques urbanes, polítiques de gestió de la diversitat ètnica i cultural, cooperació internacional, lluita contra l'exclusió social i d'altres.

Sessió 5. Ètica y antropologia. L'ús de l'antropologia, possibilitats, limitacions i problemes ètics. Els codis ètics.

Sessió 6. Conclusions: potser es evitable? Reflexions a partir de l'article obligatori.

Dimensions culturals de la globalització

[Prof. responsable: Dra. Diana Marre] (9 sessions, 18 hores)

Contenidos:

Sesión 1: Globalización: conceptos claves.

Sesión 2: Globalización: etapas. Modernidad y Globalización

Sesión 3: Globalización: medios de comunicación y migraciones / movilidades

Sesión 4: Globalización: dimensiones culturales

Sesión 5: Globalización, Antropología, Cultura

Sesión 6: Globalización, Personas y Objetos

Sesión 7: Globalización: Movilidad y transnacionalismo

Sesión 8: Globalización: "Movilidades Íntimas / Intimidades Móviles"

Gènere i classificacions

[Prof. responsable: Dr. Josep Lluís Mateo] (7 sessions, 14 hores)

Sessió 1. De LA DONA universal a les relacions de gènere ja que "les dones no neixen sinó que es fan" (Simone de Beauvoir); història d'una relació (V. Stolcke)

Sessió 2. Origen paradoxal del concepte de gènere-essencialismes biològics versus constructivismos; del dimorfisme sexual a les relacions de gènere fetes a la vida en societat (V. Stolcke)

Sessió 3. Fronteres sexuals i la definició de grups socials al voltant del gènere (J. L. Mateo)

Sessió 4. A propòsit de les desigualtats entre dones - de desigualtats múltiples a 'interseccionalidades' enigmàtiques: classe, 'raça', cos, sexe, sexualitat ... (V. Stolcke)

Sessió 5. El cos sexual: ¿'naturalesa' i / o 'cultura', matèria i/o esperit ? (V. Stolcke)

Sessió 6. Representacions de gènere en la producció audiovisual (J. Grau)

Sessió 7. Seminari de discussió: presentació i debat sobre les aplicacions del curs a les pròpies investigacions (V. Stolcke)

Anàlisi de xarxes socials

[Prof. responsable: Dr. José Luis Molina] (9 sessions, 18 hores)

1. Presentació del curs. Introducció. Origen. Concepció social subjacent. Principis bàsics de l'anàlisi de xarxes socials. Introducció a les mostres i gestió de les dades.
2. Definicions elementals: densitat, distàncies. Centralitat. Cohesió. Posicions i estructures.
3. Taller d'anàlisi de xarxes socials (I).
4. Taller d'anàlisi de xarxes socials (II).
5. Capital social, xarxes socials i enclavaments.
6. Les xarxes de col·laboració científica.
7. Presentació de treballs i conclusions.

El treball amb professionals d'altres disciplines: ningú va dir que fora fàcil.

[Prof. responsable: Dra. Pepi Soto] (3 sessions, 6 hores)

El bloc té tres sessions. Una de teòrica i dues orientades a la discussió i anàlisi de cas. Les sessions es plantegen amb dinàmiques participatives en grups de treball, per tal d'afavorir la reflexió i el diàleg, així com l'elaboració de propostes i consideracions.

Sessió 1. Plantejaments teòrics: professionals i especialistes reflexius; el treball en equips pluridisciplinars desd'enfocaments orientats a la confluència d'interessos; relacions socioculturals en contextos professionals.

Sessió 2. Estudi de cas 1. Presentació, discussió i anàlisi en grups de treball. Elaboració de les primeres consideracions.

Sessió 3. Estudi de cas 2. Presentació, discussió i anàlisi en grups de treball. Elaboració de propostes i consideracions finals.

Projectes I

[Prof. responsable: Dra. Silvia Carrasco] (11 sessions, 22 hores)

1. Introducció. Tipus d'investigacions. Models de projectes i exemples de processos d'elaboració de propostes.
2. Fases preliminars I. De les inquietuds i les intuïcions a la formulació d'interrogants/hipòtesis i la construcció dels problemes d'investigació.
3. Fases preliminars II. Documentar-se, comparar i reflexionar des de fonts múltiples. De l'experiència i l'equació personal a la justificació de la proposta. Claretat, rellevància, viabilitat.
4. Les fases formals de l'elaboració de la proposta I: La ubicació de la proposta en un àmbit temàtic i la cerca

de la perspectiva de recerca. La revisió inicial de la literatura que justifica la proposta d'investigació concreta.

5. Les fases formals de l'elaboració de la proposta II: Establiment d'objectius realistes i decisions metodològiques inicials. La tria d'unitats d'anàlisi i observació. Possibles dificultats i limitacions.

6. Les fases formals de l'elaboració de la proposta III: La revisió, valoració i selecció de les tècniques de producció i anàlisi de dades.

7. Les fases formals de l'elaboració de la proposta IV: La consistència interna entre objectius, interrogants/hipòtesis i metodologia. Programació i revisió completa de la proposta.

8. Les fases formals de l'elaboració de la proposta V: Identificació i defensa de la contribució esperada i les seves implicacions científiques i socials. Identificació, formació i resolució de dilemes ètics de la proposta d'investigació. Recapitulació.

Metodologia

Características generales:

- Clases magistrales / expositivas
- Lectura y análisis de artículos / informes de interés
- Presentación / exposición oral de trabajos
- Tutorías
- Estudio personal
- Elaboración de trabajos

Seminario de Proyectos I:

- Trabajo continuado en el aula en formato taller en el que se va desarrollando el propio proyecto, combinado con lecturas y ejercicios fuera del aula.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Clases magistrales / expositivas	93,75	3,75	6, 10, 12
Tipus: Supervisades			
Presentació / exposició oral de treballs	10	0,4	13, 14
Tutories individuals	33,75	1,35	7, 8, 11
Tipus: Autònomes			
Elaboració de treballs	50	2	1, 4, 5, 9, 13
Estudi personal	62,5	2,5	3, 8, 10, 15
Lectura i anàlisi d'articles / informes d'interès	75	3	6, 8, 10, 11

Avaluació

Aquest apartat de la Guia Docent conté tota la informació relacionada amb el procés d'avaluació del mòdul.

Avaluació del mòdul

Es porta a terme un sistema d'avaluació continuada que inclou tres metodologies:

- **Assistència i participació:** primer, per assolir els resultats d'aprenentatge previstos, es considera fonamental que els estudiants assisteixin a les classes i hi participin activament. Per aquest motiu, s'exigeix l'assistència a un mínim de 80% de les classes de cada bloc i s'avalua el grau de participació a les sessions presencials, les discussions, pràctiques i l'exposició oral dels treballs. Aquesta participació es té en compte a la nota final del bloc.
- **Avaluació continuada de treballs dels blocs:** en segon lloc, cada bloc proposa una o diverses activitats que permeten una avaluació continuada del procés d'aprenentatge. Aquestes activitats poden variar entre una prova escrita, una exposició oral a classe, la ressenya d'unes lectures, pràctiques a l'aula d'informàtica o la redacció d'un breu assaig, entre d'altres. El conjunt de les avaluacions dels diferents blocs que componen el mòdul (30%) i la participació en els diferents blocs (20%) constitueix el 50% de la nota global del mòdul. El/la professor/a comunicarà els terminis de lliurament de les evidències d'avaluació a l'inici del bloc.
- **Avaluació del treball individual final del mòdul:** la superació d'una avaluació general del mòdul constitueix el 50% restant de la nota. En el cas del mòdul "Perspectives de Recerca i Intervenció Socioantropològica" (Mòdul Comú I), el treball individual final consisteix en una exposició obligatòria per a tots els estudiants: l'elaboració d'un disseny de recerca que suposa el primer pas per a l'elaboració del TFM, seguint les pautes explicades durant el bloc Projectes I. S'avalua fins a quin punt l'estudiant ha adquirit la competència de: (1) plantejar un problema de investigació rellevant i pertinent, (2) realitzar un treball de cerca i ús de fonts bibliogràfiques, (3) definir l'objecte d'estudi i els objectius del projecte, (4) definir l'orientació teòrica i la perspectiva de la qual es parteix dins de la disciplina, (5) formular un marc teòric en funció de l'objecte i els objectius, (6) delimitar el grup estudiat, definir la unitat d'anàlisi i les unitats d'observació, (7) explicar el mètode de selecció de casos o mostreig utilitzat (si el tipus de treball ho requereix) i (8) proposar i justificar les tècniques de recollida i anàlisi de dades ajustats a l'objecte d'estudi i els objectius. La data de lliurament del treball de aquest mòdul és **el 10 de febrer.**

És fonamental respectar els terminis de lliurament.

Cada professor determinarà la fórmula d'entrega dels treballs (a través del campus virtual, del correu electrònic, en paper -presencialment o a la seva bústia del Departament-). El professorat comunicarà el resultat de l'avaluació mitjançant les vies establertes i obrirà un termini de revisió per consultes abans de comunicar-les al coordinador de cada mòdul pel tancament de les actes. L'estudiant pot sol·licitar tutories amb el professorat del màster al llarg del curs per aclarir qualsevol punt del contingut dels cursos.

Amb caràcter general, la no presentació de qualsevol de les evidències d'avaluació suposarà la qualificació de "No avaluable". En casos excepcionals, degudament justificats, la comissió del programa del màster podrà resoldre un procediment alternatiu d'avaluació.

Criteris generals:

L'avaluació s'entén com **un procés continu** que s'estén durant tot el període lectiu.

Les qualificacions utilitzades seran en **l'escala 0-10 amb un únic decimal**. Per considerar **superada** l'assignatura caldrà obtenir **una nota mínima de 5,0** com nota mitjana resultant de les notes obtingudes en cada una de les activitats avaluades, considerant el percentatge de cadascuna d'elles en la nota final. Una vegada superada l'assignatura, **aquesta no podrà ser objecte d'una nova avaluació**.

La programació de les activitats d'avaluació no es podrà modificar, exceptuant que hi hagi un motiu excepcional i degudament justificat. En aquest cas, es proposarà una nova programació dins del període lectiu corresponent.

Qui dugui a terme **irregularitats** que pugui conduir a una alteració significativa de la qualificació de qualsevol evidència, **rebrà un 0 com a nota de la mateixa**, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats a les proves d'avaluació d'un mateix mòdul, la qualificació final d'aquest mòdul serà 0.

La qualificació de "**No avaluable**" en l'acta final d'avaluació implica exhaurir els drets inherents a la matrícula de l'assignatura o el mòdul, encara que el "No avaluable" no comptarà a l'expedient acadèmic.

La **copia o plagi de material**, tant en el cas de treballs com en el cas dels exàmens, constitueixen un **delicte** que serà sancionat amb **un zero a l'activitat, no es tindrà dret a reavaluar-la i es suspèn timerà tota l'assignatura**. Recordem que es considera "còpia" un treball que reproduceix tot o gran part del treball d'un/a altre/a company/a. "Plagi" és el fet de presentar tot o part d'un text d'un autor com a propi, sense citar les fonts, siguin en paper o en format digital. Veure documentació de la UAB sobre "plagi" a: http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_20/sot_2_01.html.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència i participació activa a classe	20%	10	0,4	6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15
Entrega d'Informes / treballs	30%	15	0,6	1, 3, 4, 5, 13, 15
Informe individual	50%	25	1	2, 14, 15

Bibliografia

Antropologia aplicada i de les polítiques públiques

Bibliografia obligatòria:

1. San Román T. (2006) ¿Acaso es evitable? El impacto de la Antropología en las relaciones e imágenes sociales. *Revista de Antropología Social*, 15, 373- 410 2.

Un article a escollir entre:

- Díaz A. (1998) Unas investigaciones aplicadas. En: Hoja, pasta, polvo y roca. Naturaleza de los derivados de la coca. Bellaterra, UAB, 25- 34.
- Sánchez Molina, R. (2009) Introducción. Del colonialismo al transnacionalismo: contextos y aplicaciones de la Etnografía en la Antropología social y cultural, a Sánchez Molina, R. (ed.) *La Etnografía y sus aplicaciones. Lecturas desde la Antropología social y cultural*, Madrid, Editorial universitaria Ramón Areces, pp. 13- 54
- Shore C. (2010) "La antropología y el estudio de la política pública: reflexiones sobre la "formulación" de las políticas. *Antípoda, Revista de Antropología y Arqueología*, núm.10, enero- junio, 21- 49.

Bibliografia recomanada

- Benedict B. (1967) The Significance of Applied Anthropology for Anthropological Theory. *Man, New series*, 2, 4, December, 584- 592.
- Borofsky R. (2000) Public anthropology: where to, what next? *Anthropology News* 45: 9-10.
- Breese J. R., Richmond D. (2002) Applied Sociology and Service Learning: The Marriage of Two Movements. *Sociological Practice: A Journal of Clinical and Applied Sociology*, 4, 1, 5- 13.
- Bulmer M. (1985) Applied Sociology- There Are More Strings to Your Bow Than This. *Contemporary Sociology*, 14, 3, May, 304- 306.
- Cernea M. M. & Guggenheim, S. eds (1993) *Anthropological Approaches to Resettlement. Policy, Practice, and Theory*. USA: Westview Press.
- Chambers E. (1989) *Applied Anthropology: A Practical Guide*. Illinois: Waveland Press. - Cohen R. (1985) Social Theory and Critical Analysis in Applied Anthropology. *American Behavioral Scientist*, 29, 2, November - December, 249- 264.
- Cohen R. (1985) Social Theory and Critical Analysis in Applied Anthropology. *American Behavioral Scientist*, 29, 2, November - December, 249- 264.

- Eddy E. M., Partridge W. L., eds. (1987) *Applied Anthropology in America*. New York, Columbia University Press.
- Embree J. F. (1945) *Applied Anthropology and Its Relationship to Anthropology*. *American Anthropologist*, New Series, 47, 4, October - December, 635- 637.
- Ervin A. M. (2000) *Applied Anthropology. Tools and perspectives for contemporary practice*. USA: Allyn & Bacon.
- Fantova F. (2007) *Repensando la intervención social*. *Documentación social*, 147, 183- 198. *Perspectives de Recerca i Intervenció Socioantropològica 2015 - 2016 6*
- Foster, GM. (1974 [1969]) *Antropología aplicada*. Buenos Aires, Amorrortu.
- Fox KJ. (1996) *The Margins of Underdog Sociology: Implications for the «West Coast AIDS Project»*. *Social Problems*, 43, 4, Nov, 363- 386.
- Giménez C. (2002) *Planteamiento multifactorial para la mediación e intervención en contextos multiculturales. Una propuesta metodológica de superación del culturalismo*. En: García Castaño FJ, Muriel C., eds. (2002) *La inmigración en España: contextos y alternativas*. *Actas del III Congreso sobre la Inmigración en España*. Granada, Laboratorio de Estudios Interculturales, vol. II, 627- 644. PDF
- Giménez, C. (ed.) (1999) *Antropología más allá de la academia: aplicaciones, contribuciones, prácticas e intervención social*. Santiago de Compostela: Federación de Asociaciones de Antropología del Estado Español FAAEE.
- Goldschmidt W. (ed.) (1979) *The Uses of Anthropology*. Washington, D.C., American Anthropological Association.
- Gouldner A. W. (1957) *Theoretical Requirements of the Applied Social Sciences*. *American Sociological Review*, 22, 1, February, 95- 102.
- Jabardo M., Monreal, P. & Palenzuela, P. (eds.) (2008) *Antropología de orientación pública: visibilización y compromiso de la antropología*. XI Congreso de Antropología de la FAAEE, Donostia, Ankulegi Antropologia Elkarteak [en línea] . [Acceso 2- 7- 2014]
- Kuper A. (1973 [1973]) *Antropología y colonialismo*. En: *Antropología y antropólogos. La escuela británica 1922- 1972*. Barcelona, Anagrama, 123- 147.
- Leclerc G. (1973 [1972]) *Antropología y Colonialismo*. Madrid, Alberto Corazón.
- Monreal P. (1998) *Los antecedentes históricos de la Escuela de Chicago*. En: *Antropología y pobreza urbana*. Madrid, La Catarata, 19- 27.
- Okongwu, A. F. & Mencher, J.P. (2000) *The anthropology of public policy: shifting terrains*. En: *Annual Review of Anthropology*. Vol.29: 107- 124. - Rossi PH. (1980) *The Presidential Address: The Challenge and Opportunities of Applied Social Research*. *American Sociological Review*, 45, December, 889- 904.
- Ruiz Ballesteros, E. (2005) *Intervención social:cultura, discursos y poder: aportaciones desde la antropología*. Madrid: Talasa. - Sánchez Molina R. (2009) *La Etnografía y sus aplicaciones. Lecturas desde la Antropología Social y Cultural*. Madrid, Editorial universitaria Ramón Areces.
- Shore C. (2010) "La antropología y el estudio de la política pública: reflexiones sobre la "formulación" de las políticas. *Antípoda, Revista de Antropología y Arqueología*, núm.10, enero- junio, 21- 49. - Shore C. (2010) "La antropología y el estudio de la política pública: reflexiones sobre la "formulación" de las políticas. *Antípoda, Revista de Antropología y Arqueología*, núm.10, enero- junio, 21- 49.
- Tapada-Berteli, T. & Arbaci, S. (2011) *Proyectos de regeneración urbana en Barcelona contra la segregación socioespacial (1986- 2009): ¿Solución o mito?*. En: *ACE: Architecture, City and Environment*. [En línea] Año VI, núm. 17 Junio. http://www.wcpsv.upc.es/ace/Articles_n17/articles_PDF/ACE_17_SE_23.pdf. ISSN 1886-4805- [Acceso 2- 7- 2014]
- Vidal RVV. (2006) *Operational Research: A Multidisciplinary Field*. *Pesquisa Operacional*, 26, 1, Janeiro - Abril, 69- 90. - Whyte WF., ed. (1991) *Participatory Action research*. Newbury Park, Sage.

Dimensiones culturales de la globalización

Bibliografía obligatòria:

1. Robertson, R. 1992. *Globalization. Social Theory and Global Culture*. London: Sage. Chapter 2: The cultural turn, p. 32-49. Se discutirá en la sesión 3.
2. Appadurai, A. 1996. *Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: Public World, Chapter 1: Here and now, p. 1-27. (Versión en castellano: Appadurai, A. [1996] 2001. *La modernidad desbordada. Dimensiones Culturales de la Globalización*. Buenos Aires: Fondo de Cultura Económica, Capítulo 1: Aquí y ahora, p. 17-41). Se discutirá en la sesión 5.

3. Scheper-Hughes, N. The Global Traffic in Human Organs en Inda, J. X. & Rosaldo, R. (eds) 2002. *The Anthropology og Globalization. A reader*. London: Blackwell, 270-308. Se discutirá en la sesión 7

Bibliografía recomanada:

- Appadurai, A. 1996. *Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: Public World.
- Appadurai, A. (ed.) 2001. *Globalization*. Durham (NC): Duke University Press.
- Bauman. Z. [2008] 2010. *Mundo-consumo. Ética del individuo en la aldea global*. Barcelona: Paidós.
- Beck U. & Beck-Gernsheim, E. [1990] 2001. *El normal caos del amor: las nuevas formas de la relación amorosa*. Barcelona: Paidós.
- Beck U. & Beck-Gernsheim, E. [2011] 2012. *Amor a distancia. Nuevas formas de vida en la era global*. Barcelona: Paidós.
- Beck, U. [1997] 1998. *Qué es la globalización. Falacias del globalismo. Respuestas a la globalización*. Barcelona: Paidós.
- Beck. U. [1999] 2000. *Un nuevo mundo feliz. La precariedad del trabajo en la era de la globalización*. Barcelona: Paidós.
- Childhood 1996. Editorial: The Globalization of Childhood or Childhood as a Global Issue, *Childhood*1996 3: 307-311.
- Edelman M. & Haugerud, A. (eds) 2005. *The Anthropology of Development and Globalization. From Clasical Political Economy to Contemporary Neoliberalism*. London: Blackwell.
- Eriksen, T. H. 2003. *Globalization. Studies in Anthropology*. London: Pluto Press.
- Eriksen, T. H. 2007. *Globalization. Key Concepts*. Oxford: Berg.
- Gaggiotti, H. 2012. The rhetoric of synergy in a global corporation. Visual and oral narratives of mimesis and similarity en *Journal of Organizational Change Management* Vol. 23 No. 2, pp. 265-282. DOI 10.1108/09534811211213946
- Geertz. C. [1984, 1986] 1996. *Los usos de la diversidad*. Barcelona: Paidós.
- Illouz, E. [2006] 2007. *Intimidades congeladas. Las emociones del capitalismo*. Buenos Aires: Kraft.
- Inda, J. X. & Rosaldo, R. (eds) 2002. *The Anthropology og Globalization. A reader*. London: Blackwell.
- Jameson, F. & Miyoshi, M. (eds). 1999. *The cultures of globalization*. Durham (NC): Duke University Press.
- Radin, M. J. 1996. *Contested Commodities. The trouble with trade in sex, children, body parts and other things*. Cambridge (M): Harvard University Press.
- Ray, L. 2007. *Globalization and everyday life*. London: Routledge.
- Ritzer G. & Atalay Z. (eds.) 2010. *Readings in Globalization. Key Concepts and Major Debates*. London: Willey-Blackwell.
- Ritzer G. 2011. *Globalization. The Essentials*. London: Willey-Blackwell.
- Ritzer, G. (ed.) 2007. *The Blackwell Companion to Globalization*. London: Blackwell.
- Ritzer, G. 2009. *Globalization. A Basic Text*. London: Blackwell.
- Russell Hochschild, A. [2003] 2008. *La mercantilización de la vida íntima. Apuntes de la casa y el trabajo*. Buenos Aires: Katz.

- Sassen, S. 2007. *Una sociología de la globalización*. Buenos Aires: Katz.
- Scheper-Hughes, N. & Wacquant, L. 2002. *Commodifying bodies*. London: Sage.
- Steger, M. B. 2003. *Globalization. A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Zelizer, V. [2005] 2009. *La negociación de la intimidad*. México: FCE.
- Zelizer, V. [1994] 2011. *El significado social del dinero*. México: FCE.

Género y clasificaciones

Bibliografía obligatoria:

- Stolcke, V. "¿Es el sexo para el género lo que la raza para la etnicidad... y la naturaleza para la sociedad?", *Política y cultura*, 2000 (14), pp. 25-60.
- Stolcke, V. "Homo clonicus. ¿Entre la naturaleza y la cultura?", en R.D. Díaz Cruz y A. González Echevarría (coords), *Naturaleza, cuerpos y culturas. Metamorfosis e intersecciones*, UNAM, México D.F, 2010, pp. 279-316.

Bibliografía recomendada

1. *De LA MUJER universal a las relaciones de género pues "las mujeres no nacen sino que se hacen"* (Simone de Beauvoir); historia de una relación

Stolcke, V., "¿Qué revolución feminista en la enseñanza: 'Estudios de la mujer' o 'integración curricular'?" *Papers. Revista de Sociología*, 1988: 33-42.

Moore, H.L., "Antropología y feminismo: historia de una relación", H.L. Moore, *Antropología y feminismo*, Madrid: Ediciones Cátedra/Universidad de Valencia, 1991.

Stolcke, V., "La mujer es puro cuento: la cultura del género," *Quaderns de l'Institut Català d'Antropologia*, sèrie monogràfics: A propòsit de cultura, no. 19, 2003.

Strathern, M., "An awkward relationship: The case of feminism and anthropology", *Signs* 12 (2), 1987.

Fausto-Sterling, A., *Cuerpos sexuados*, Barcelona: Editorial Melusina, 2006 (publ. Original 2000).

2. *Origen paradójico del concepto de género - esencialismos biológicos versus constructivismos; del dimorfismo sexual a las relaciones de género hechas en la vida en sociedad*

Rubin, G., "El tráfico de mujeres: notas sobre la economía política del sexo", *Nueva Antropología* vol. VII, no. 30, México D.F., 1986 (1era ed. 1975).

Scott, J.W., "El género: una categoría útil para el análisis histórico", en J.S. Amelang & M. Nash, *Historia y género: Las mujeres en la Europa moderna y contemporánea*, Valencia, Edicions Alfons el Magnànim, 1990.

Rowbotham, Sheila. "Lo malo del "patriarcado", en R. Samuel (ed.), *Historia popular y teoría socialista*, Barcelona Editorial Crítica, 1984.

Leacock, E., "Women's status in egalitarian society: Implications for social evolution", *Current Anthropology* 19 (2) 1978.

Stolcke, V., "Dialéctica de género en el trabajo en las plantaciones de café - Sao Paulo, Brasil", R. Piqué & M. Ventura (eds), *América Latina. Historia y Sociedad. Una Visión Interdisciplinaria (Cinco años de Aula Oberta en la UAB)*, ICCI, Barcelona, 2002.

3. *Fronteras sexuales y la definición de grupos sociales en torno al género*

- Clancy-Smith, J.A., and F. Gouda. *Domesticating the Empire: race, gender, and family life in French and Dutch colonialism*. Charlottesville/London: University Press of Virginia, 1999.
- Mateo Dieste, J.L. "Amores prohibidos. Fronteras sexuales y uniones mixtas en el Marruecos colonial", Ana Planet (ed.), *Relaciones hispano-marroquíes. Una vecindad en construcción*, Madrid, Ediciones del Oriente y del Mediterráneo, 2006, pp. 128-159.
- Nerín, G. *Guinea Equatorial. Història en blanc i negre*. Barcelona: Empúries, 1998.
- Rivera Garretas, M.M. "El cuerpo de mujer como barrera cultural: la construcción de lo femenino entre musulmanes, judíos y cristianos (siglos X-XIII)", *El cuerpo indispensable*, Madrid, horas y HORAS, 1996, pp. 17-33.
- Stolcke, V. *Racismo y sexualidad en la Cuba colonial*. Madrid: Alianza, 1992.
4. *A propósito de las desigualdades entre mujeres - de desigualdades múltiples a 'interseccionalidades' enigmáticas: clase, 'raza', cuerpo, sexo, sexualidad...*
- Rosaldo, M.Z., "The use and abuse of anthropology: Reflections on feminism and cross-cultural understanding", *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 5 (3), 1980.
- bell hooks, *Ain't I a Woman: Black Women and Feminism*, Boston: South End Press, 1981.
- "The Combahee River Collective, a Black Feminist Statement", en Eisenstein, Z.R. (eda.), *Capitalist Patriarchy and the Case of Socialist Feminism*, Nueva York: Monthly Review Press, 1979.
- Crenshaw, K., "Demarginalizing the intersection of race and sex: A black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory, and antiracist politics". *University of Chicago Legal Forum*, 1989: 14:538-554.
- Davis, K., "Intersectionality as buzzword: A sociology of science perspective on what makes a feminist theory successful." *Feminist Theory* 2008: 9:67-85.
5. *El cuerpo sexuado: ¿'naturaleza' y/o 'cultura', materia y/o espíritu?*
- Butler, J., *Bodies that Matter. On the Discursive Limits of "sex"*, Nueva York: Routledge, 1993 (trad. en castellano: *Cuerpos que importan. Sobre los límites materiales y discursivos del 'sexo'*, Barcelona: Paidós, 2002).
- Butler, J., "El marxismo y lo meramente cultural", *New Left Review* no.2, mayo/junio de 2000.
- Esteban, M.L., *Antropología del cuerpo. Género, itinerarios corporales, identidad y cambio*, Barcelona: Edicions Bellaterra, 2004.
- Foucault, M., "Scientia sexualis", en M. Foucault, *Historia de la sexualidad*, vol. I, Siglo XXI, Madrid, 1987 (1era ed. 1976).
- Fraser, N., "¿De la redistribución al reconocimiento? Dilemas de la justicia en la era 'postsocialista'", *New Left Review* no. 0, enero de 2000.
- Laqueur, T., *La construcción del sexo. Cuerpo y género desde los griegos hasta Freud*, Madrid, Ediciones Cátedra/Universidad de Valencia, Serie Feminismos, 1994.
- Stolcke, V., "¿Qué tiene que ver el género con el parentesco? en V. Fons, A. Piella y M. Valdés (coords), *Procreación, crianza y género. Aproximaciones antropológicas a la parentalidad*, Barcelona, PPU. Promociones y Publicaciones Universitarias, S.A., 2010.
- Stolcke, V. "Homo clonicus. ¿Entre la naturaleza y la cultura?", en R.D. Díaz Cruz y A. González Echevarría (coords), *Naturaleza, cuerpos y culturas. Metamorfosis e intersecciones*, UNAM, México D.F. 2010.
- Stolcke, V., "A propósito del sexo," *Política y Sociedad*, 2009: 46 (1 y 2): 43-55.

Stolcke, V., "¿Es el sexo para el género lo que la raza para la etnicidad...y la naturaleza para la sociedad?" *Política y Cultura* no. 14: monográfico *Raza/Etnia y Género*, otoño 2000, pp. 25-60.

Stolcke, V., "El sexo de la biotecnología", A. Durán & J. Riechmann(coords), *Genes en el laboratorio y en la fábrica*, Madrid Editorial Trotta, 1998.

Stolcke, V., *Sexualidad y racismo en la Cuba colonial*, Madrid, Alianza Editorial, 1992.

6. Representaciones de género en la producción audiovisual

Carver, T. "Sex, gender and heteronormativity: Seeing 'some like it hot' as a heterosexual dystopia". *Contemporary Political Theory*, 2009, 8(2), pp. 125-151.

Collins, Rebecca L. "Content Analysis of Gender Roles in Media: Where Are We Now and Where Should We Go?", *Sex Roles*, 2011, 64, pp. 290-298.

Goffman, Erving. *Gender Advertisements*. New York: Harper & Row/London: Macmillan, 1979.

Traube, Elizabeth G. *Dreaming Identities: Class, Gender and Generation in 1980s Hollywood Movies*. Boulder, CO: Westview Press, 1992.

Young, Lola. *Fear of the dark: Race, gender and sexuality in the cinema*. New York: Routledge, 2005 [1996].

Análisis de redes sociales

Bibliografía obligatòria:

1. Molina, J. L. (2011). Los cambios culturales provocados por el software social. *Lychnos* 7(4) : 64-69.

<http://www.fgcsic.es/lychnos/es_ES/articulos/los_cambios_culturales_provocados_por_el_software_social> [Acceso : 19-4-2013].

2. McCarty, C. & J. L. Molina. "Social Network Analysis". In: Bernard, H.R and C Gravlee, eds. (in press), *Handbook of Methods in Cultural Anthropology*. Walnut Creek, CA: Altamira Press.

Bibliografía recomanada:

- Adler-Lomnitz, L. (1975). *Cómo sobreviven los marginados*. Madrid: SigloXXI.

- (1994). *Redes sociales, cultura y poder. Ensayos de antropología latinoamericana*. México: Miguel Angel Porrúa.

- Barnes, J. (1954). "Class and committees in a Norwegian Island Parish", *Human Relations*, vol. 7, núm 1 (39-58).

- Borgatti, S. (2003). Ucinet 6. <www.analytictech.com> [Consulta: 23-04-03].

- Borgatti, S. & Molina, J. L. (2003). "Ethical and Strategic Issues in Organizational Social Network Analysis". *The Journal of Applied Behavioral Science*, 39(03), 16-45.

- Borgatti, S. P.; Molina, J. L. (2005). "Toward ethical guidelines for network research in organizations", *Social Networks* Volume 27, Issue 2, May 2005, Pages 107-117.

- Cohen, S., Brissette, I., Skoner, D. P., Doyle, W. J. (1999). "Social Integration and Health: The Case of the Common Cold", *JoSS*, Volume 1(3). <http://www.heinz.cmu.edu/project/INSNA/joss/sih.html> [Consulta: 16-09-00].

- Díaz, A.; Barruti, M.; Docel, C. (1992). *Les línies de l'èxit? Naturalesa i extensió del consum de cocaïna a Barcelona*. Barcelona: Laboratori de Sociologia-ICESB, Ajuntament de Barcelona.

- Durston, J. (2002). *El capital social campesino en la gestión del desarrollo rural. Díadas, equipos, puentes y escaleras*. CEPAL. <http://www.eclac.cl> [Consulta: 22-04-03]
- Epstein, A.L. (1961). "The network and urban social organization", *Rhodes-Livingstone Journal*, 29 (29-62), reimpreso en Mitchell, Clyde J. (1969). *Social Networks in Urban Situations. Analyses of Personal Relationships in Central African Towns*. Manchester: Manchester University Press..
- Granovetter, M. (1973). "The Strength of Weak Ties", *American Journal of Sociology* 78 (6)(1360-1380).
- Kadushin, C. (1982). "Social Density and Mental Health" en Marsden, Peter V. and Lin, Nan, *Social Structure and Network Analysis*. Beverly Hills / London / New Delhi: Sage Publications. (147-158).
- Krackhardt, D. (1990). "Assesing the Political Landscape: Structure, Cognition, and Power in Organizations", *Administrative Science Quarterly*, No. 35 (342-69).
- Lin, N. (2001). *Social Capital: A Theory of Social Structure and Action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lozares C., (1996). "La teoría de redes sociales", *Papers*, nº48.
- Lozares C. (2000). "El discurs reticular; més enllà de la classificació", *Revista Catalana de Sociologia*, març, nº 11 pgs. 183-191.
- Lozares C., Verd J.M., Martí J., López P., (2001). "Relaciones, redes y discurso: revisión y propuestas en torno al análisis reticular de datos textuales" *REDES, Revista hispana para el análisis de redes sociales*. ISSN 157 9-0189. Vol. 1
- Lozares C., (2003). "Valores, campos y capitales sociales", *Revista hispana para el análisis de redes sociales*. ISSN 157 9-0189. (Revista electrónica) Vol. 4.
- Lozares C., Verd J. M., Martí J., Lopez P. (2003). "Relaciones, redes y discurso: revisión y propuestas en torno al análisis reticular de datos textuales". *REIS* nº 101 Enero-Marzo 2003. Pgs.175-200.
- Lozares, C. (2003). "Reflexiones metodológicas y sociales a partir del "mundo pequeño" de Milgram", *Araucaria. Revista Iberoamericana de Filosofía, Política y Humanidades*, 5 (10): 48-68.
- Molina, J. L. (2001). *El análisis de redes sociales. Una introducción*. Barcelona: Edicions Bellaterra.
- Molina, J. L. y A. Alayo iGil (2002). "Reciprocidad hoy: la red de unidades domésticas y servicios públicos en dos colectivos de Vic (Barcelona)", *Endoxa* 15 (165-182).
- Molina, J. L.; Muñoz Justicia, J. M. y M. Domenech (2001). "Redes de publicaciones científicas. Un análisis de la estructura de coautorías", *REDES- Revista hispana para el análisis de redes sociales*. Vol.1,#3, enero 2002.
- Requena Santos, F. (2003). *Análisis de redes sociales. Orígenes, teorías y aplicaciones*. Madrid: CIS.
- Verd, J. M.; Lozares, C. (2000) "La teoria de xarxes socials aplicada a la interpretació d'entrevistes narratives. Una proposta", *Revista Catalana de Sociologia*, 11 (191-6).
- Verd J. M., Lozares C., Martí J., López P. (2000). "Aplicació de les xarxes socials a l'anàlisi de la formació invisible en l'empresa", *Revista Catalana de Sociologia*, nº11 pgs. 87-104
- Wellman, B., Yuk-Lin Wong, R., Tindall, D. y N. Nazer (1997). "A decade of network change: turnover, persistence and stability in personal communities", *Social Networks* 19 (27-50).

El treball amb professionals d'altres disciplines: Ningú va dir que fora fàcil.

Bibliografia obligatòria:

Soto Marata, P. (2014) "Entre la profesión y la vida. Sujetos culturales, [docentes] y profesionales de la inmigración" a Blanco, C. (ed.) (2014) *Movilidad humana y diversidad social en un contexto de crisis económica internacional*. Madrid: Trotta, pp.213-233.

Bibliografía recomendada:

Antona Rodríguez, A. (2014) "La antropología *corpus* científico y profesional en la acción humanitaria en salud" a VV.AA. (2014) *Periferias, fronteras y diálogos. Actas del XIII Congreso de Antropología de la Federación de Asociaciones de Antropología del Estado Español*. Tarragona: Publicacions de la URV, pp.5008-5027.

Augé, M. (2007 [2006]) *El oficio de antropólogo. Sentido y libertad*. Barcelona: Editorial Gedisa.

Comisión Estatal del Grado de Antropología (CEGA) Subcomisión de Perfiles Profesionales (2008) *Informe de la ocupación de los titulados/as en Antropología en España y otros países*.

Díaz de Rada, A. (2011) "La práctica es fuente de diversidad para un debate sobre profesionalización de la Antropología en 2011" a Díaz, L., Fernández, O., Tomé, P. (coord.) *Lugares, tiempos, memoria. La Antropología Ibérica en el Siglo XXI*. León: Universidad de Castilla-León, pp. 235-245.

Díez Mintegui, C. (2011) "La profesionalización de la Antropología en el contexto laboral actual" a Díaz, L., Fernández, O., Tomé, P. (coord.) *Lugares, tiempos, memoria. La Antropología Ibérica en el Siglo XXI*. León: Universidad de Castilla-León, pp. 219-234.

García Picañol, M. (2014) "Sentirse antropóloga en medios pedagógicos: un cambio lento pero posible." A VV.AA. (2014) *Periferias, fronteras y diálogos. Actas del XIII Congreso de Antropología de la Federación de Asociaciones de Antropología del Estado Español*. Tarragona: Publicacions de la URV, pp.5080-5090.

Giménez Romero, C.(2014) "La articulación de teoría, trabajo de campo y formación del antropólogo en Ángel Palerm. Transfiriendo aprendizajes de México a España" a *Desacatos* nº45, pp.47-62.

Giménez Romero, C. (1999) "El Antropólogo como asesor. Dos experiencias de consultoría en migraciones e interculturalidad" a *Antropología más allá de la Academia*. VIII Congreso de Antropología. Santiago de Compostela.

Guerrero, A. (1999). "El enfoque de las competencias profesionales: una solución conflictiva a la relación entre formación y empleo". *Revista Complutense de Educación*. 10.1, pp. 225-360.

Greenwood, D. (2000) "De la observación a la investigación-acción-participativa: una visión crítica de las prácticas antropológicas", *Revista de Antropología Social*, 9, pp. 27-49.

Rodríguez, J.A., Guillén, M.F. (1992) "Organizaciones y profesiones en la sociedad contemporánea", *Revista de Investigaciones Sociológicas*, 59, pp. 9-18.

San Román, T. (2006) "¿Acaso es evitable? El impacto de la Antropología en las relaciones e imágenes sociales", *Revista de Antropología Social*, 15, pp. 373-410.

San Román, T. (1996b). "Interdisciplinariedad, interprofesionalidad e intervención social" a Prat, J., Martínez, A (eds.) (1996) *Ensayos de antropología cultural*. Barcelona: Ariel, pp. 407-416.

Soto Marata, P., Giménez Romero, C. y Díez Mintegui, C. (2014) "Entre las exigencias disciplinares y las exigencias laborales. Diálogos, límites e identidad profesional en la formación de antropólogos y antropólogas en España" en Andreu Tomàs, A. et al. (eds.) *Periferias, fronteras y diálogos. Una lectura antropológica de los retos de la sociedad actual*. Tarragona: Publicacions URV, pp.251-258.

Téllez Delgado, V. (2014) "El ejercicio de la antropología en un equipo de investigación multidisciplinar: 'Un experimento sociológico'." a VV.AA. (2014) *Periferias, fronteras y diálogos. Actas del XIII Congreso de Antropología de la Federación de Asociaciones de Antropología del Estado Español*. Tarragona: Publicacions de la URV, pp.5152-5166

Tomé, P. (2011) "La profesionalización de la Antropología Social en España" a Díaz, L., Fernández, O., Tomé, P. (coord.) *Lugares, tiempos, memoria. La Antropología Ibérica en el Siglo XXI*. León: Universidad de Castilla-León, pp. 167-172.

VV.AA. (2012) *Revista de Antropología Experimental*, 12. *Monográfico Antropología en España: nuevos caminos profesionales*. Universidad de Jaén. <http://revista.ujaen.es/rae>

Proyectos I

Bibliografía obligatoria

R. Quivy y L. van Campenhout. (2005). *Manual de investigación en ciencias sociales*. Editorial Limusa. México (texto completo disponible online)

University of Southern California Libraries. Research Guides.

<http://libguides.usc.edu/writingguide/researchproposal>

Bibliografía recomendada

1. Carling, J. 2013 (in press). "Beyond the insider-outsider divide in migration research", *MIGRATION STUDIES*. Accesible on-line: <http://migration.oxfordjournals.org/content/early/2013/10/15/migration.mnt022.full.pdf?keytype=ref&ijkey=c>
2. Durand, J. 2012. "El oficio de investigar". En Ariza, M. y Velasco, L. (coord.) (pp. 47-80) *Métodos cualitativos y su aplicación empírica. Por los caminos de la investigación sobre migración internacional*. México (DF): UNAM/ El Colegio de la Frontera Norte. (texto completo disponible online)
3. Jociles, M.I. (1999). Las técnicas de investigación en antropología. Mirada antropológica y proceso etnográfico. *Gazeta de Antropología*, 15, artículo 1.
4. Verd, J.M y López, P. (2008). La eficiencia teórica y metodológica de los diseños multimétodo, *EMPIRIA. Revista de Metodología de Ciencias Sociales*, nº 16, pp. 13-42.